

019/3 KILÅI

FYLKE: Telemark
Kommune: Fyresdal og Nissedal
Nedbørfelt: 65 km²
Toppunkt: 852 moh.
Utløpspunkt: 272 moh.
Marin grense: -
Kraftpotensial: 35 GWh/55 GWh
SP-kategori: I/II
Økonomiklasse: 2/3
Naturgeogr. region: 33a

Nedbørfeltet ligger på heia mellom Nisser og Fyresvatn med utløp i Kleivtjørn som står i forbindelse med elva fra Fyresvatn.

Området har et kontinentalt klima. Nedbøren varierer innen nedbørfeltet og er i størrelsesorden 900-1000 mm. August har mest nedbør, mens mars er den mest nedbørfattige måneden. Størst vannføring inntreffer i mai som følge av snøsmeltingen. Mai har et månedsmiddel på 5,7 m³/s, mens største registrerte vannføring er på 23,1 m³/s. En mindre, sekundær flom forekommer i løpet av høstmånedene. Kilåi har dominerende lavvannføring i vintermånedene med et månedsmiddel for februar på 0,3 m³/s.

Nedbørfeltet drenerer et småkupert heiområde som stiger svakt nordover. Jamndokk, som er høyeste topp, ligger på vannskillet i nord. Nedbørfeltet er meget rikt på små og store vann. Holmevatnet og Midtvatnet er de to største med sentral beliggenhet i feltet og kun adskilt av en foss med et fall på 1 m. Midtvatnet er grunt og karakterisert ved en uregelmessig strandlinje og mange småøyer.

Fra utløp av Midtvatnet renner Kilåi gjennom mange små vann i et svakt skrånende myrlandskap. På rekke og rad ligger her Krossvatnet, Fjellskovatnet, Mjåvatn, Krokvatnet og Saurvatnet. Fra det sistnevnte går Kilåi i kraftige stryk ned den forholdsvis trange Haukedalen til utløp i Kleivtjørn som ligger ca 1 km sør for utløpet av Fyresvatn.

Området ligger innenfor det sørnorske grunnfjellsområdet. Granitt dominerer, men det er også forekomster av amfibolitt, kvartsitt, biotitt og gneis. Løsmasseavsetningene i heiområdet består stort sett av et tynt, usammenhengende morenedekke i veksling med torvjordarter. Bart fjell dekker store arealer, mens løsavsetninger av større mektighet bare finnes unntaksvis.

Skrinn furuskog i veksling med artsfattige heisamfunn og fattigmyrer dominerer området. Gran opptrer lokalt og da oftest i forbindelse med rasmateriale. I brattlendte skråninger sør i området kan den dominere. I brattliene ned mot Fyresvatn er det innslag av rikere flora med blant annet svartor og andre edelløvtreslag.

Fast bosetning finnes kun helt nederst i vassdraget, ved Kleivtjørn, mens et fåtall hytter ligger i vestenden av Holmevatnet. En skogsbilvei er anlagt fra Fyresvatnet inn til Holmevatnet, mens en annen følger hovedvassdraget inn til Krossvatnet. Skogsdrift preger vestlige deler. En rekke av vannene har tidligere vært regulert til fløtningsformål.

Naturfaglige verdier

Området representerer et skrint, vannrikt område som er typisk for forholdene i lavereliggende skogsområder i Vest-Telemark. Vassdraget er et godt egnet typevassdrag foruten at det har spesielle faglige kvaliteter. Bortsett fra noe hogst i vestlige deler er området nesten ikke påvirket av tekniske inngrep og godt egnet som referansevassdrag. Vest-Telemark er tidligere ikke representert med vassdrag som er egnet som type- eller referansevassdrag.

Geofag

Da det er lite løsmasser langs løpene er erosjonen og transporten av materiale i elva liten. Den er begrenset til enkelte partier av Haukedalen og da spesielt under flomsituasjoner.

Det er ikke påvist lokaliteter av særskilt interesse, men feltet representerer godt regionens geofaglige trekk.

Middels verneverdi **

Botanikk

Floraen er fattig og synes nesten utelukkende å bestå av vanlige arter. Vegetasjonen er dominert av fattige, lavproduktive typer og er lite variert. Objektet omfatter få vegetasjonsregioner, og har pga. sin ensartethet verdi rundt eller under middels med hensyn til representativitet. Utover intensiv skogsdrift i vest, er objektet lite kulturpåvirket. Det har botanisk forskningsinteresse, da det er benyttet for undersøkelser av sur nedbørs virkning på skog og fisk.

Middels verneverdi **

Landfauna

Nedbørfeltet har sin viktigste funksjon som hekkeområde, men de nedre deler av vassdraget har også betydning som trekk- og overvintringsområde for våtmarksfugler. Hekkefaunaen er typisk for regionen, med forholdsvis mange våtmarksarter. Ender og vadefugler er omtrent like godt representert, og storlom hekker med flere par. Området er dyregeografisk interessant, i det mange arter har sin utbredelsesgrense her. Nedbørfeltet har verdi for hekkende rovfugler, og også spurvefuglfaunaen synes å være relativt artsrik. Området har en svært god bestand av skogsfugl.

Elg og rådyr har bra bestander, mens hjort opptrer som streifdyr. En stamme på 60-80 rein har etablert seg de siste 6-7 årene. Gaupe opptrer på streif og er eneste representant for de store rovdyrene. Bever er tallrike.

Meget stor verneverdi ****

Vannfauna

Området er rikt på små og store ferskvannslokaliteter. Vannkjemisk og faunistisk kan vassdraget sammenlignes med andre nedbørfelt i Agderfylkene og i søndre deler av Telemark, bl.a. med lav pH. Bunndyr- og krepsdyrfaunaen må karakteriseres som artsfattig, men representativ for regionen. Med unntak av Kleivtjønn er vassdraget fisketomt. I Kleivtjønn finnes ørret, sik, røye og enkelte bekkerøyer. Nedbørfeltet er i liten grad påvirket av menneskelig virksomhet og er derfor meget godt egnet som referansevassdrag for sure og fisketomme vann som er typisk for regionen.

Meget stor verneverdi ****

Kulturminneverdier

Kilan har vært bosatt fra jernalder/middelalder, og her er trolig spor etter umarksbruk. Det er kjent en rekke ødestøler, noen nedlagt på 1800-tallet, mens andre kan være langt eldre.

Gården Nordre Kilan har verdifull eldre bebyggelse og rester av et gårdskraftverk fra 1915 samt andre og eldre vassdrevne anlegg. Utmarksområdet har vært brukt av gårder ved Fyresvatn og Nisser.

Enkelte seterhus er bevart, ellers finnes gamle setervoller flere steder, på noen er det eldre hytter. Flere ødestøler er nedlagt tidlig på 1800-tallet. Her er gamle utslåtter, høybuer og rester av stakkstenger.

Tømmerfløting har lange tradisjoner og her er flere fløtningsdammer.

Området har kulturminner hovedsakelig fra nyere tid, knyttet til gårdsdrift og utmarksbruk.

Kulturminnene har kulturhistoriske verdier i lokal sammenheng. Flere kulturminner har funksjonell tilknytning til vassdraget.

Middels verneverdi **

Friluftstinteresser

Området gir, med sitt rike innhold av innsjøer, grunnlag for et vidt spekter av vannbaserte friluftstaktiviteter. Området inngår vidare som en del av et større sammenhengende heiområde som er velegnet til utfart både sommer og vinter. Sett under ett er området relativt lite benyttet i friluftssammenheng. Området har stort potensial som friluftsområde. Lokalsamfunnet har ingen alternative områder. I regionen er det få områder med tilsvarende kvaliteter.

Meget stor verdi ****

Landbruksinteresser

Området domineres av skrinn furuskog i veksling med artsfattige heisamfunn og fattigmyrer samt enkelte lokale innslag av granskog. Driftsforholdene i skogbruket er gode. Jordbruksinteressene er hovedsakelig knyttet til utmarksbeite, og 3-4 gårdsbruk ligger i lia mot Fyresvatn.

Middels verdi **

Kraftressurser

Kraftressursene i vassdraget er utredet gjennom flere prosjekter som er vurdert i to runder i Samlet plan.

Avløpet fra Holmevatn/Midtvatn kan overføres via tunnel til Strondtjern med naturlig avløp til Napevatn. Dette er hovedmagasin for Fjone kraftverk. Uten nye reguleringer og med inntak av enkelte mindre felter på overføringstunnelen kan utnyttelse av eksisterende maskiner i Fjone gi 35 GWh ny kraft, tilnærmet alt billig vinterkraft.

Prosjektet er plassert i kategori I (5) i Samlet plan.

Alternativ utnyttelse av kraftressursene kan være å nytte fallet mellom Holmevatn/Midtvatn (evt. Mjåvatn) og Fyresvatn eller Nisser med bygging av ny kraftstasjon ved Kilegrend, Valebjørg eller Naurak. Med inntil 20 m regulering i Holmevatn/Midtvatn vil disse prosjektene kunne gi opptil 55 GWh midlere årsproduksjon relativt billig kraft.

Prosjektalternativene er plassert i kategori II i Samlet plan.